

Samarbejde om klimatilpasning i det åbne land

Anbefalinger

- Klimatilpasning planlægges ofte ud fra antagelsen, at borgere kan motiveres til at engagerer sig i lokale tiltag. I praksis viser borgerinddragelse sig ofte at være en vanskelig proces. Dette gør sig især gældende, når klimatilpasning kan opfattes som tiltag, der forstyrrer steders idyl, som fx i de danske sommerhusområder. Dette kan der med fordel tages højde for i planlægningen af klimatilpasningstiltag.
- Åbne dialoger mellem kommuner, grundejerforeninger og sommerhusejere bliver ofte set som afgørende for, at opnå konsensus og støtte i forhold til klimatilpasning og forebyggelse af oversvømmelse i danske sommerhusområder. Det kan i den forbindelse være vigtigt at dialogen ikke kun omhandler, *hvordan* det teknisk er muligt at forbygge oversvømmelser, men ligeledes inkludere en dialog om, *hvorfor* det evt. bør gøres – hvad værdsætter grundejerne ved stedet, og hvad finder de relevant at bevare?

Fotos: Ingrid Riis

For yderlige information,
kontakt:

Mikkel Nedergaard
Lektor

Katastrofe- og
Risikomanagement
Københavns
Professionshøjskole

Email: mike@kp.dk

Sommerhusområder udgør en vigtig del af de lokale samfund rundt omkring i Danmark, og har både stor økonomisk og kulturel værdi.

De danske sommerhusområder er ofte placeret naturskønt, kystnært og i det åbne land. Samtidigt er de danske sommerhusområder historisk blevet udviklet på lavtliggende og inddæmmede dele af landet, som ikke er fundet egnet som landbrugsjord.

På grund af beliggenheden er områderne blandt nogle af de mest sårbare, når det kommer til oversvømmelse fra fx langvarigregn. Omkring 20 procent af danske sommerhuse vil i fremtiden stå over for mindst én risiko relateret til oversvømmelse på grund af klimaforandringer.

I Danmark og langt de fleste europæiske lande er kommunal og national politik og planlægning vedrørende håndtering af oversvømmelsesrisici og tilpasning til klimaforandringer baseret på præmissen om, at effektive tilpasningsforanstaltninger kræver engagement fra borgeren. Dette er der flere gode grunde til. En grund er, at når det fx handler om oversvømmelser fra langvarigregn, så er det ikke sikkert, at borgerne er i stand til at løse problemerne på egen grund alene – løsningen ligger mange gange på 'en anden mands grund'.

Derfor ses det ofte at kommunen indtager en igangsættende og faciliterende rolle for at finde fælles løsninger på trods af, at grundejere i Danmark i udgangspunktet har pligt til at sikre egen bolig mod oversvømmelser og håndtere regnvand på egen grund.

Ikke desto mindre har lokale myndigheders bestræbelser på at motivere lodsejere og grundejere til at deltage i frivillige kollektive tiltag til klimatilpasning haft varierende resultater. Der findes positive kommunale erfaringer med samarbejde mellem interessenter om klimatilpasning, men der efterspørges fortsat specifikke tilgange til at involvere og engagere sommerhusejere. I situationer, hvor kommunen i forbindelse

klimatilpasningstiltag vælger at gøre brug af borgerinddragelse, vil det derfor være gavnligt at kende til, hvad der motiverer borgere til at engagere sig i kollektive tiltag og her tage højde for nogle af de klassiske antagelser.

Dilemmaer i klimatilpasning i det åbne land

- Håndtering af regnvand på egen matrikel er grundejernens ansvar. Men mange grundejere opfatter håndtering af oversvømmelser som kommunens ansvar.
- Myndighederne må derfor appellere til grundejere om selv at tage ansvar for håndtering af regnvand. Men det er kun meget få af de problematikker, der er omkring oversvømmelser fra langvarigt regn, som grundejere effektivt kan løse på egen grund alene.
- Grundejerforeninger og kommuner kan derfor forsøge at facilitere fælles løsninger. Men grundejere ser sjældent ens på, hvad der er værd at beskytte, og hvilke indgreb der kan accepteres. Nye sommerhusejere har ikke altid en stærk bevidsthed omkring lokalområdets sårbarhed i forhold til oversvømmelse. Og blandt ældre sommerhusejere kan der være forbehold over for ændringer, de ikke selv er herre over eller kan se værdien af.
- Dialog og grundige inddragelsesprocesser kan derfor være afgørende for at finde fælles løsninger. Samtidig er muligheden for at engagere grundejere og andre interessenter i fælles løsninger størst umiddelbart efter en hændelse. Men inddragelsesprocesser tager tid og det kan være svært at holde momentum.

Fælles løsninger og forskellige værdier

I forskningsprojektet har vi undersøgt holdningerne blandt sommerhusejere til at engagere sig i klimatilpasningstiltag med det formål at forebygge oversvømmelse fra langvarigt regn. Forskningen har taget udgangspunkt i et sommerhusområde, som har oplevet en større oversvømmelse-hændelse grundet en kombination af langvarigt regn og skybrud.

... indenfor et meget lille sommerhusområde kan der være store forskelle i grundejernes opfattelse af stedet, hvad de værdsætter ved det og hvordan de oplever stedets sårbarhed overfor klimaændringer.

Resultaterne af forskningsprojektet peger blandt andet på, at selv indenfor et meget lille sommerhusområde kan der være store forskelle i grundejernes opfattelse af stedet, hvad de værdsætter ved det, og hvordan de oplever stedets sårbarhed overfor klimaændringer. Der kan derfor være forskel på, hvilke aktiviteter der opleves som relevante at engagere sig i lokalt.

En klassisk antagelse i forhold til borgerinddragelse og forebyggelse af oversvømmelser er, at det er dem, der er mest udsatte, der er mest motiverede for handling. Det findes der også belæg for i dette forskningsprojekt. De grundejere, der har oplevet at stå i vand til knæene, har handlet meget aktivt i forhold til at minimere skader og få vandet væk ikke kun på egen grund,

men også fra fælles veje – under og umiddelbart efter hændelsen. Men på afstand af en hændelse er det mere uklart, hvad oplevelser med oversvømmelser gør for motivation for at engagere sig i forebyggelse – især når det kommer til fællesløsninger. Få af de grundejere, der blev interviewet ti år efter hændelsen, udtrykte ønsker eller så et behov for fælles initiativer som fx etableringen af overfladedræn, vedligehold af afvandingsgrøfter mv., selvom de havde en opfattelse af, at deres område igen kunne komme til at stå under vand.

Når der tages initiativer på god afstand af større hændelser, er der derfor grund til at genoverveje om, der nødvendigvis findes mest motivation og opbakning til områdebaserede løsninger blandt de grundejere med de mest udsatte huse. Der kan være andre motiver for at vælge at engagere sig - eller ikke engagere sig i fællesløsninger end vurderingen af risici for oversvømmelser på egen matrikel.

The CliCNord Research Project

Forskningen som ligger til grund for dette policy brief er del af det nordiske projekt Climate Change Resilience in Small Communities in the Nordic Countries (CliCNord). Projektet undersøger hvordan steder langt fra de større byer i de nordiske lande kan tilpasse sig til og modstå kommende klimaudfordringer.

I den sammenhæng er det blevet undersøgt, hvordan danske sommerhusejeres stedstilknytning former og bliver formet af deres oplevelse af en klimarelateret oversvømmelseshændelse.

<https://www.clicnord.org>

Det betyder at især kommunale planlæggere, proceskonsulenter, men også grundejerforeninger med fordel kan overveje, hvilke dominerende opfattelser af stedet der eksisterer, når de skal planlægge og udfører klimatilpasningsprojekter ved brug af borgerinddragelse og frivillighed.

Litteratur:

Nedergaard, M. & Baron, N. (2023) Water under the bridge: how place meanings shape second homeowners' engagement in flood risk management in southern Denmark. *Reg Environ Change* 23, 162.

Hjalager, A. M., Steffansen, R. M., Sørensen, M. T., & Staunstrup, J. K. (2022). *Sommerhuse og verdensmål – beskyttelse, benyttelse og planlægning*. Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Realdania.

Forfattere: Mikkel Nedergaard og Amanda Bæksted Vestergaard.

Vi vil gerne takke alle de personer, der har medvirket i dette forskningsprojekt.